

De koren- en pelmolen “De Zwaluw” te Valom

door W.O. Bakker.

In mijn artikel over de molen te Oudeschip in nr. 1/87 schreef ik dat we die molen in mijn schooljaren konden zien vanaf onze boerderij ten noorden van Spijk.

Daar vandaan waren in de jaren 1935-'40 een twaalfstal molens te zien, waarvan er nu maar vier meer bestaan.

Eén van die molens stond zo'n 4 kilometer ten N.O. van Uithuizen in de Uithuizerpolder. Op 9 kilometer afstand bij ons vandaan kon men die molen duidelijk aan de horizon zien.

Langs de z.g. Middendijk staan hier boerderijen en in het gehucht Valom stonden een aantal huizen bijeen.

Hier verrees in 1886 een koren- en pelmolen met stelling op een stenen onderbouw. De molen heette De Zwaluw, hetgeen vermeld stond op een rietbord onder de kap.

De molen was afkomstig uit het Friese Terwispel, waar hij als poldermolen had gestaan.

Vermoedelijk was het één van de molens van het 7e Veendistrict.

Het model van de molen was precies een Friese veenpoldermolen en het grote raam boven de stelling was kennelijk meegenomen uit Friesland, want deze molens bezaten daar zulke ramen, aangezien ze bewoond werden.

Zie bijvoorbeeld de nog bestaande Deelsmolen te Vegelinsoord en De Hersteller te Sint-Johannesga. Zo'n 100 jaar geleden werden daar reeds molens vervangen door stoomgemalen.

De koren- en pelmolen “De Zwaluw” te Valom in de Uithuizerpolder, vermoedelijk in 1906 gefotografeerd, met de nog bestaande mulderswoning. De molen had toen nog een houten bovenas. Midden onder de zolderdeur in de gevel staan Derk van der Laan met zijn vrouw. (foto: collectie W.O. Bakker)

De eerste molenaar in Valom was Bodewes en daarna werd het Derk van der Laan tot plm. 1906. Vanaf die tijd was het K. Sikkema tot 1942.

Van de heren Piet van Dijken en Henk de Haan uit Uithuizen kreeg ik een aantal gegevens, welke de heer A. Doff schreef in het Nieuwsblad voor de Eemmond van 2 februari 1984. Van hen ook de afdruk van de oude foto uit plm. 1920 van De Zwaluw.

Het molenaarshuis bevatte ook een bakkerij en winkel en Sikkema was ook nog vee- en varkenshouder. Het was daar dus een gevarieerd bedrijf.

Toen de fotograaf zijn werk deed, moest een ieder op de foto. Twee man op de stelling, twee paarden voor de meelwagen en rechts vermoedelijk de ventwagen voor het bakkers- en kruideniersbedrijf.

Midden op de foto staan Derk van der Laan en zijn vrouw. Ze bezaten plm. 1920 de molen niet meer, maar zullen nog wel ter plaatse hebben gewoond. Tenzij de foto toch ouder is en plm. 1906 is genomen.

De koren- en pelmolen "De Zwaluw" te Valom in juni 1940. Let op het grote "Friese" raam boven de stelling. De molen is intussen voorzien van een gietijzeren as en zelfzwichting op één roede.

*(foto:
W.O. Bakker)*

In de tijd van molenaar Sikkema brak er eens een houten roede en molenmaker P. Takens uit Onderdendam bracht een roede aan van Wieringa uit Vierverlaten. Een geklonken ijzeren roede, met een goot aan de achterzijde.

Takens doorboorde op de bekende manier, met draaiende molen, de ijzeren as en was voor de gehele operatie enige weken bij de molenaar in de kost.

Zelf heb ik Takens nog gekend, die met een zware fiets vol gereedschap ook in Spijk kwam.

Op deze nieuwe roede kwam toen zelfzwichting.

Toen ik in juni 1940 de molen fotografeerde, was de andere roede van Pot uit Kinderdijk en daaraan waren nog zeilen.

In 1942 werden de molen en de bedrijven gekocht door Jacob Start en diens weduwe sloot nog maar enige jaren geleden ter plaatse de winkel.

Op 12 februari 1943 brak de Wieringaroede en Start maalde en pelde verder met één roede.

Op 6 maart 1943 bracht ik mijn eerste bezoek in de molen, waarin twee pelstenen en boven de stellingzolder een koppel maalstenen lagen.

Pech bleef Start achtervolgen want in juli 1943 vloog een pelsteen uit elkaar en vernielde de zolders.

Om te kunnen repareren kocht Start veel van de afbraak in Oudeschip in oktober 1943. De zolders werden hersteld met stellinghout en een pelsteen kwam er ook weer in.

De bedoeling was om ook één der roeden te gaan gebruiken, maar zover is het niet gekomen.

Zo maalde de molen door tot het voorjaar van 1948 toen de algehele toestand steeds slechter werd.

Op 10 oktober 1948 bezocht ik de molen voor het laatst. De toestand was toen erg matig en van herstel kwam niets meer. Of Start toen elektrisch maalde herinner ik me niet meer; voordien was er geen hulpkracht aanwezig.

In februari 1950 werd de molen gesloopt door zoons van de vorige molenaar Sikkema.

De potroede ging naar molenmaker G. ten Have in Vorden; de man van het Ten Have-wieksysteem.

Hiermede verdween een markant punt in de wijde Uithuizerpolder.

Afgedrukt in: De Zelfzwichter, jaargang 12, nummer 46, juni 1987, blz. 30-32

Deze pagina is onderdeel van de homepage van B. D. Poppen.

<http://www.bdpoppen.nl>